

INNOVASION IQTISODIYOT SHAROITIDA BOSHQA TARMOQLAR VA SOHALARNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI

Ulasheva Sabina Adxamovna

*Samarqand iqtisodiyot va servis
instituti Iqtisodiyot fakulteti ik-323
guruh talabasi*

***Annotasiya:** Ushbu maqolada innovasion iqtisodiyot sharoitida rivojlanib borayotgan sohalar va tarmoqlar haqida keng ko'lamda ma'lumot beriladi hamda iqtisodiyotni har tomonlama rivojlantirish uchun mamlakatimizda turizm sanoatining mikoniyatlari tahlil etiladi.*

***Kalit so'zlar:** Iqtisodiyot, sohalar, tarmoqlar, rivojlanish, yuksaltirish, turizm*

Jahonda iqtisodiyot yo'nalishining globallasuvi va innovasion rivojlanish sharoitida ijtimoiy – iqtisodiy mohiyatiga ko'ra turli tarmoqlar va sohalarning rivojlanish tendensiyasi kuchayib bormoqda. Jahonda innovasion iqtisodiyotning jadal rivojlantirish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasining innovasion texnologiyalarini taraqqiy yettirish, xizmatlarni tashkil qilish mexanizmlarini takomillashtirish va xizmat ko'rsatish sifati va madaniyatini oshirishga doir tadqiqotlarni kuchaytirishni taqozo etmoqda. Axborotlashgan jamiytdagi o'zgaruvchan bozor sharoitida biznes – modellarni moslashtirish va raqamli transformasiya jarayonlarini chuqurlashtirish, raqobat sharoitida xizmatlar sohasida marketing va sotuvlarni samarali tashkil yetish, xizmatlar sohasining ijtimoiy ahamiyatidan kelib chiqqan holda aholining hayot sifati darajasini oshirishga ijobiy ta'sirini yanada oshirishga oid tadqiqotlarni amalga oshirish ga muhim ahamiyat qaratilmoqda.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida juda ko'plab sohalar va tarmoqlar jadal rivojlanib bormoqda. Bunga misol qilib aytishimiz mumkinki, ishlab chiqarish, qo'shma korxonalar, turizm, qurilish sanoatlari, qishloq xo'jaligi va boshqa bir qator sohalarda innovasion yondashuv rivojlanib bormoqda. Innovasio iqtisodiyot sharoitida mamlakat iqtisodiyotining ajralmas bir qismi bo'lgan turizm yo'nalishi e'tibor kuchaymoqda. Turizm tarmog'ining global ahamiyati va uning ijobiy iqtisodiy samaradorligini hisobga olgan holda xalqaro va ichki turizmning rivojlantirish - O'zbekiston Respublikasida davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilandi. Turizmni rivojlantirishning yaxlit konsepsiyasini shakllantirish va izchil amalga oshirish, turizmga iqtisodiyotning strategik sektori maqomini berish, ushbu sohani barcha hududlarni va o'zaro bog'liq tarmoqlarni kompleks ravishda jadal rivojlantirishning yetakchi kuchiga aylanishi

lozim bo'lgan iqtisodiyotni diversifikasiyalash, tarkibiy o'zgartirish va barqaror rivojlanishning qudrati vositasiga aylantirish, yaratiladigan yalpi ichki mahsulotda, mahalliy budjet daromadlarida turzinning ulushini ko'paytirish, ish bilan bandlikni ta'minlash, aholining turmush darajasi va sifatini oshirish turizmning bosh masalalaridan hisoblanadi. Turizm innovasion iqtisodiyot sharoitida muhim rol o'ynaydi, chunki u iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi, qo'shimcha ish o'rinlari yaratishi va barqaror rivojlanishga yordam berishi mumkin.

Innovasion iqtisodiyotda turizm sanoati xizmat ko'rsatish tizimidagi mutaxassislarni tajribasini oshirish, operasion samaradorlikni oshirish va maqsad raqobatbardoshligini oshirish uchun rivojlanayotgan texnologiyalar va ijodiy biznes modellaridan foydalanishi mumkin. Turizmning innovasion iqtisodiyotdagi o'ri haqida bir necha asosiy fikrlarni ye'tiborga olish kerak:

Raqamli transformasiya: Raqamli texnologiyalarning yuksalishi bilan sayyohlik sanoati mijozlar bilan muloqot qilish, yo'nalishlarni targ'ib qilish va shaxsiy tajribalarni taqdim yetish uchun mobil ilovalar, ijtimoiy media, virtual reallik va to'ldirilgan reallik kabi platformalardan foydalanishi mumkin. Raqamli transformasiya operasialarni soddalashtirishi, marketing strategiyalarini yaxshilashi va ma'lumotlar tahlili orqali qimmatli tushunchalarni taqdim yetishi mumkin.

Hamkorlik va hamkorlik: Innovasion iqtisodiyotda davlat idoralari, sayyohlik kengashlari, biznes va texnologiya provayderlari kabi manfaatdor tomonlar o'rtasidagi hamkorlik innovasiyalarni rag'batlantirish va barqaror turizm amaliyotini ilgari surish uchun muhim ahamiyatga yega. Hamkorlik innovasion mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqish, ilg'or tajriba almashish va tashrif buyuruvchilarning uzluksiz tajribasini yaratishga olib kelishi mumkin.

Barqaror turizm: Yekologik muammolar va iste'molchilarning xohish-istaklarining o'zgarishi sharoitida barqaror turizm amaliyotlari tobora muhim ahamiyat kasb yetmoqda. Turizm sanoati yekologik toza tashabbuslarni qabul qilish, mas'uliyatli sayohat xatti-harakatlarini targ'ib qilish va mahalliy hamjamiyatlarni qo'llab-quvvatlash orqali innovasiyalar qilishi mumkin. Barqarorlik manzilning barqarorligini oshirishi, tabiiy resurslarni saqlashi va atrof-muhitga ongli sayohatchilarni jalb qilishi mumkin.

Shaxsiylashtirish va moslashtirish: Ma'lumotlar tahlili va sun'iy intellekt yordamida sayyohlik sanoati zamonaviy sayohatchilarning turli xohish-istaklarini qondirish uchun moslashtirilgan va moslashtirilgan tajribalarni taklif qilishi mumkin. Sayohatchilarning xatti-harakati, afzalliklari va fikr-mulohazalarini tushunish orqali

korxonalar o'z takliflarini moslashtirishi, marketing harakatlarini optimallashtirishi va mijozlar yehtiyojini qondirishni yaxshilashi mumkin.

Aqlli mehmonxonalar va transport: Birgalikda iqtisodiy platformalar, aqlli mehmonxonalar va barqaror transport imkoniyatlarining paydo bo'lishi sayohatchilarning yo'nalishlarni kashf qilish va xizmatlardan foydalanish usullarini o'zgartirdi. Uy-joylar, butik mehmonxonalar va birgalikda yashash joylari kabi innovasion turar joy modellari noyob tajribalarni taqdim yetadi, yelektr transport vositalari va velosiped almashish kabi barqaror transport yechimlari yesa yekologik toza sayohatni targ'ib qiladi.

Turizm innovasion iqtisodiyot sharoitida hal qiluvchi rol o'ynaydi va o'sish, hamkorlik, barqarorlik, shaxsiylashtirish va innovasiyalar uchun imkoniyatlar yaratadi. Raqamli transformasiyani qabul qilish, hamkorlikni rivojlantirish, barqaror amaliyotlarni ilgari surish, shaxsiylashtirilgan tajribalarni taklif qilish va innovasion turar joy va transport yechimlarini joriy yetish orqali turizm sanoati doimo rivojlanib borayotgan iqtisodiy landshaftda rivojlanishi mumkin.

Turizm bilan bog'liq iqtisodiyotning rivojlanishi mamlakatning umumiy iqtisodiy o'sishining turli sohalari va jihatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Turizm industriyasining iqtisodiyot rivojiga hissa qo'shishining ba'zi usullari:

1. Qo'shimcha ish o'rinlari yaratish: Turizm sanoati ish o'rinlarining asosiy manbai bo'lib, bevosita mehmondo'stlik, transport, sayyohlik operatsiyalari va diqqatga sazovor joylar kabi sohalarda, shuningdek bilvosita qishloq xo'jaligi, chakana savdo, qurilish va boshqa sohalarda ish o'rinlarini yaratadi. xizmatlar. Turizmning o'sishi malakali va malakasiz ishchilar uchun turli xil ish o'rinlari yaratilishiga olib keladi, bu ishsizlik darajasini pasaytirish va turmush darajasini yaxshilashga yordam beradi.

2. Daromadlar: Turizm avvalo mamlakat iqtisodiyoti uchun valyuta tushumlarining muhim manbai hisoblanadi, chunki xalqaro mehmonlar turar joy, ovqatlanish, xarid qilish, transport va tadbirlarga pul sarflashadi. Bu daromad mamlakat yalpi ichki mahsulotini oshirishga, savdo taqchilligini kamaytirishga, milliy valyuta kursini mustahkamlashga, infratuzilmani rivojlantirish, kommunal xizmatlar va madaniyatni saqlashni moliyalashtirishga yordam beradi.

3. Infratuzilmani rivojlantirish: Turizmning o'sishi ko'pincha ayeroportlar, yo'llar, mehmonxonalar, restoranlar, ko'ngilochar maskanlar va aloqa tarmoqlari kabi infratuzilmani rivojlantirishni taqozo yetadi. Infratuzilmaga investisiyalar nafaqat turizm industriyasini qo'llab-quvvatlabgina qolmay, balki boshqa tarmoqlarga ham

foйда keltiradi va ulanish, foydalanish imkoniyati va qulayliklarni yaxshilash orqali aholining umumiy hayot sifatini yaxshilaydi.

4. Iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish: Turizm an'anaviy tarmoqlarga qaramlikni kamaytirish va yangi daromad manbalarini yaratish orqali iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishga hissa qo'shishi mumkin. Turizmni rivojlantirish va rivojlantirishga sarmoya kiritadigan mamlakatlar o'zlarining iqtisodiy bazasini kengaytirishi, xorijiy sarmoyalarni jalb yetishi, tadbirkorlikni rag'batlantirishi va mehmondo'stlik, o'yin-kulgi, chakana savdo va transport kabi tegishli tarmoqlarda innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashi mumkin.

5. Madaniy integratsiya va milliy merosni saqlash: Turizm mahalliy urf-odatlar, urf-odatlar, san'at va oshxonani namoyish yetish orqali madaniy almashinuv, merosni saqlash va jamiyat rivojlanishiga yordam berishi mumkin. Haqiqiy tajribani izlayotgan tashrif buyuruvchilar madaniy meros obyektlari, an'analar va hunarmandchilikni saqlashga hissa qo'shadilar, shu bilan birga turli madaniyatlar o'rtasida o'zaro tushunish, hurmat va qadrlashni rivojlantiradilar.

6. Mintaqaviy rivojlanish: Turizm mahalliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, bandlik imkoniyatlarini yaratish va barqaror amaliyotni ilgari surish orqali qishloq va chekka hududlarda rivojlanishga turtki berishi mumkin. Kamroq tashrif buyuradigan hududlarda turizmni rivojlantirish iqtisodiy foydani yanada teng taqsimlashi, shahar tirbandligini kamaytirishi, tabiiy resurslarni saqlashi va mahalliy hamjamiyatlarning turizm qiymati zanjirida ishtirok yetishi uchun imkoniyatlar yaratishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, turizm bilan bog'liq bo'lgan iqtisodiyotning rivojlanishi qo'shimcha ish o'rinlarini yaratish, daromadlar olish, infratuzilmani rivojlantirish, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, madaniy almashinuv, merosni saqlash va mintaqaviy rivojlanishga olib kelishi mumkin. Turizm sanoati salohiyatidan foydalanish va barqaror amaliyotlarni joriy yetish orqali mamlakatlar iqtisodiy o'sish imkoniyatlarini ochishi, turmush sharoitini yaxshilashi va jamiyatlarining umumiy farovonligini oshirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. "Innovatsion iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatish sohasining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish" dissertatsiya, Safarov F.A Samarqand -2023
2. O'zb.Res Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2016-yil 2-dekabrdaagi "O'zbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmonidan parcha

3. Turizm:nazariya va amaliyot . Toshkent-“Fan va texnologiyalar nashriyot-matbaa uyi” – 2021 I.S.Tuxliyev, C.A.Abdusamidov
4. Turizm asoslari I.S.Tuxliyev , R.Hayitboyev, , B.Sh.Safarov, G.R.Tursunova Toshkent – 2014
5. “Turizm iqtisodiyoti va menejenti” M.Amonboyev, D.J.Abidova , N.A.Jurayeva Toshkent – “Iqtisodiyot”-2019
6. “Xalqaro turizm” A.B.Bektemirov, I.S.Tuxliyev , A.N.Norchayev Toshkent - 2009
7. “Turizm va mehmondo`stlik” T.B.Sadikov , M.Z.Nurfayziyeva Toshkent – “iqtisodiyot” -2019
8. Norchoyev A Xalqaro turizmni rivojlantirishining iqtisodiy o`shishiga ta`siri Fan nomzodligi dissertatsiyasi, TDIU , 2007

